

Media elektroniczne a rozwój dziecka

Spis treści

1. Media elektroniczne a emocje najmłodszych. Tablet, smartfon – wróg, czy przyjaciel w kształtowaniu rozwoju emocji	5
1.1. Ekran, który wychowuje?	6
2. Rozwój dziecka a media elektroniczne	6
2.1. W sferze poznawczej... ..	7
2.2. W sferze emocjonalno-społecznej.....	8
3. Urządzenia mobilne jako sprzymierzeniec?	9
4. Internet zmniejszył świat	10
5. Polecana literatura	11
6. Scenariusze zabaw dla dzieci – kształtowanie umiejętności doświadczania i wyrażania swoich stanów emocjonalnych	12
6.1. Scenariusz zajęć dla dzieci 3-letnich „Poznajemy emocje”	12
6.2. Scenariusz zajęć dla dzieci 3-letnich „Nasze emocje”	24
6.3. Scenariusz zajęć dla dzieci 3-letnich „Emocje w balonowym świecie”	29
6.4. Scenariusz zajęć dla dzieci 4-letnich „Kolorowy wachlarz emocji”	34
6.5. Scenariusz zajęć dla dzieci 4-letnich „Przygody z emocjami”	38
6.6. Scenariusz zajęć dla dzieci 4-letnich „Bajkowy świat emocji”	43
6.7. Scenariusz zajęć dla dzieci 5–6-letnich „Moje emocje i mój twórczy świat”	46
6.8. Scenariusz zajęć dla dzieci 5–6-letnich „Przygoda z twórczością i emocjami”	49
6.9. Scenariusz zajęć dla dzieci 5–6-letnich „Znam swoje emocje”	53

1. Media elektroniczne a emocje najmłodszych. Tablet, smartfon – wróg, czy przyjaciel w kształtowaniu rozwoju emocji

Współczesny świat podlega licznym i gwałtownym przemianom. Rozwój technologii i cyfryzacji sprawił, że internet jako medium stał się nie tyle formą powszechnej komunikacji, co wręcz normą współwystępującą z wszelkimi działaniami człowieka. Biorąc pod uwagę wyniki najnowszych badań pt. „Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2018 r.” opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny (GUS), można stwierdzić, że stały dostęp do internetu posiada aż 84,2% gospodarstw domowych. Co więcej, uruchamiane są programy ogólnoswiatowe, które przeznaczają bardzo duże zasoby finansowe na stały rozwój oraz usprawnianie sieci internetowej. Jedną z takich inicjatyw została uruchomiona w bieżącym roku w Polsce i zakłada zapewnienie wszystkim szkołom podstawowym i średnim powszechnego dostępu do „świata online” do 2020 roku. Ogólnopolska Sieć Edukacyjna (OSE) ma zagwarantować uczniom możliwość szybkiego i bezpiecznego użytkowania internetu.

Rozwój technologii i cyfryzacji

Z pewnością internet oraz oferowane rozwiązania technologiczne oferują bardzo wiele swoim odbiorcom. Niektórzy badacze twierdzą nawet, że nowe technologie dają nam obecnie wręcz nieograniczone możliwości, a to, co jeszcze jakiś czas temu mogło jawić się jako niemożliwe, dziś za sprawą dynamicznego rozwoju staje się rzeczywistością. Liczba korzyści wynikających z postępującej cyfryzacji świata jest z pewnością bardzo długa. W samym świecie edukacji media elektroniczne mogą stać się wiernym sojusznikiem nauczania¹. Pojawiają się jednak pytania: Jak używanie nowoczesnych technologii wpływa na funkcjonowanie najmłodszych? W jaki sposób nauczyciel może wspierać swoich uczniów w „odkrywaniu” wirtualnej przestrzeni? Na co warto zwrócić uwagę oraz jak przygotować dzieci na tak rozległe zmiany technologiczne? Czy media ograniczają rozwój poznawczy dzieci, czy ingerują w ich umiejętności komunikacyjne oraz czy mają wpływ na rozwój sfery emocji? Można powiedzieć, że tego typu pytania „rosną w siłę” wraz z coraz powszechniejszym dostępem już najmłodszych dzieci do użytkowania smartfonów, tabletów czy komputerów.

Pytania dotyczące dzieci w obliczu postępującej cyfryzacji

Warto się temu szczegółowo przyjrzeć, bo jak się okazuje... odpowiedź nie jest jednoznaczna.

¹ Powszechnie używane tablice interaktywne z dostępnym internetem czy też wizualizery – to tylko jedne z form dydaktycznych wspierających proces edukacji. Liczne programy edukacyjne czy interaktywne aplikacje cieszą się coraz większym zainteresowaniem wśród nauczycieli oraz uczniów, np. platforma Khana academy, aplikacja ExplainEverything.

1.1. Ekran, który wychowuje?

Coraz częściej spotykamy się z widokiem najmłodszych dzieci usilnie wpatrujących się w ekran tabletu lub smartfona. Media elektroniczne – do tej pory używane przede wszystkim jako narzędzia do pracy czy komunikacji – zaczęły pełnić również funkcję zabawy. Migające i kolorowe elementy przykuwają uwagę dzieci na dłuższy czas. Aby poznać konkretnie, jaki statystycznie czas spędzają najmłodszy, użytkując media elektroniczne, zainicjowano badania, których wynikiom warto poświęcić uwagę. Jak ujawnia raport z badań prowadzonych przez Millward Brown Poland na zlecenie Fundacji Dzieci Niczyje w 2015 roku, ponad 40% już rocznych i dwuletnich dzieci korzysta z tabletów czy też smartfonów. Co więcej, dzieci mają je do dyspozycji prawie codziennie! Podobne wyniki przedstawiono w raporcie Smart Kids z 2016 roku. Badanie dotyczyło rodziców i opiekunów i zostało przeprowadzone przez Mobile Institute na zlecenie Digital Virgo i CAMO COD². Jak pokazały wyniki, dzieci poniżej pierwszego roku życia bawią się już smartfonami i tabletami, np. oglądając bajki, a wśród dzieci w wieku 1–2 lata czas użytkowania oraz dostęp do urządzeń mobilnych jest jeszcze powszechniejszy i wynosi 61%. Co ciekawe, od 8. roku życia prawie wszystkie dzieci korzystają z urządzeń mobilnych. Kolejne badania są w trakcie. Temat jest tak ważny, że skłania także do społecznych inicjatyw, takich jak tworzenie fundacji czy stowarzyszeń propagujących odpowiedzialne użytkowanie dostępnej technologii przez dzieci i nastolatki. Warto tutaj wymienić choćby Fundację Dzieci Niczyje³ czy powołaną w 2016 roku Fundację Dbam o Mój Zasięg⁴.

Media elektroniczne jako narzędzie zabawy dla dzieci

2. Rozwój dziecka a media elektroniczne

Rozwój dziecka jest pojęciem złożonym i wielowymiarowym. Szczególnie na okres wieku przedszkolnego przypada wiele zmian rozwojowych, które przebiegają w różnych istotnych sferach, m.in. sferze fizycznej, społeczno-emocjonalnej oraz poznawczej. Dziecko nabywa nowe wiadomości i umiejętności, które przekładają się na swoiste uporządkowanie i zrozumienie otaczającego je świata. Poprzez ćwiczenie i metody „prób i błędów” zdobywa oraz rozwija kolejne wnioski z procesu uczenia się. Ten właśnie proces staje się najistotniejszy. „Uczenie się jest procesem konstruowania wiedzy, interpretowania zdarzeń i faktów, modyfikowania osobistych reprezentacji świata w sytuacyjnym i kulturowym kontekście. Zachodzi stale w umyśle człowieka, a na jego kształt mają wpływ doświadczenia jednostki, która niezmiernie dąży do tworzenia ładu informacyjnego na temat siebie i świata”⁵. Co więcej, największy potencjał uczenia się zawarty jest w codziennych sytuacjach. Dziecko uczy się każdego dnia poprzez aktywność własną, która może być wynikiem stymulacji otoczenia (np. zajęcia przedszkolne) lub też pochodzić od samodzielnej eksploracji świata. I tutaj właśnie badacze dostrzegają pewien problem wynikający z faktu zbyt wczesnej ingerencji smartfonów, tabletów oraz innych

Rozwój dziecka, uczenie się a spędzanie czasu z urządzeniami elektronicznymi

mediów elektronicznych w rozwój najmłodszych. Naturalną konsekwencją wynikającą ze spędzania czasu na „zabawie” z urządzeniami elektronicznymi jest ograniczenie czasu i możliwości podjęcia innych aktywności, które mogłyby okazać się istotne dla rozwoju sfery fizycznej, emocjonalno-społecznej czy też poznawczej.

2.1. W sferze poznawczej...

Tworząc początkowe reprezentacje umysłowe na temat otaczającej rzeczywistości, dziecko polega przede wszystkim na zmysle dotyku. To właśnie dotyk, poprzez możliwą stymulację przedmiotu, stwarza niepowtarzalne szanse na zgromadzenie i organizację wielu informacji o poznawanym świecie. Dziecko dotyka przedmiotu, manipuluje nim, ćwiczy różnego rodzaju chwyt i poznaje jego podstawowe funkcje. Zupełnie inaczej przebiega jednak ten proces, gdy medium pomiędzy dzieckiem a przedmiotem staje się zasób elektroniczny, np. tablet. Gdy dziecko dostrzega wyświetlony barwny rysunek danego przedmiotu, nie podejmuje tak rozległych prób jego poznania. Aktywność dziecka zostaje sprowadzona do pojedynczych ruchów wykonywanych jedynie palcami. Są to czynności proste i znacznie ograniczające realne poznanie obiektu. Co więcej, w ten sposób zmiana ulega także proces uczenia się swobodnej koncentracji uwagi oraz odpowiedniego skupienia na zadaniu. Poznając świat głównie poprzez kolorowe, migające obrazy, do których często dołączony jest dźwięk, dzieci reagują przede wszystkim na podobne wzorce. Tym samym nauka swobodnego skupienia i koncentracji na wykonaniu zadania, któremu nie towarzyszą tak złożone bodźce, może być znacznie utrudniona lub też wręcz może spotkać się z niechęcią i brakiem zainteresowania dziecka. Nauka jeszcze nie dysponuje wynikami badań lub eksperymentów, które w sposób szczegółowy i ostateczny stwierdziłyby, na jakich przestrzeniach rozwoju procesów poznawczych zachodzą zmiany wynikające z długotrwałego korzystania z urządzeń mobilnych przez najmłodszych. Jednak tego typu postulaty dotyczące koncentracji uwagi, podejmowania prób i eksperymentowania są poruszane przez największe autorytety i spotykane są ostatnio coraz częściej nie tylko na łamach prac naukowych, lecz także prac popularno-naukowych czy typowo publicystycznych. Warto podkreślić, że szczególnie silne niepokoje dotyczą dzieci w wieku przedszkolnym. Wynika to z faktu, że właśnie na ten okres rozwojowy przypada najintensywniejszy proces dojrzewania mózgu, wtedy kształtują się podstawowe wzorce przystosowania psychicznego i społecznego⁶.

*Rola zmysłu dotyku
w rozwoju dziecka*

*Wpływ urządzeń
elektronicznych
na sferę poznawczą
dziecka*

2.2. W sferze emocjonalno-społecznej...

Dość duży niepokój wśród specjalistów dotyczy również wspomnianej sfery społeczno-emocjonalnej dzieci, które dużo czasu spędzają na „zabawie” tabletem czy smartfonem. Szczególnie istotne dla dzieci w wieku przedszkolnym staje się ukształtowanie poprawnych kompetencji komunikacyjnych,

*Rozwijanie się
poprawnych
kompetencji
komunikacyjnych
u dzieci
przedszkolnych*

⁶ Patrz: E.B. Hurlock, *Rozwój dziecka*, PWN, Warszawa 1985.